

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»
Освітня програма «Правоохоронна діяльність (поліцейські)» № 631 від
07.09.2017
Статус навчальної дисципліни: нормативна
Мова навчання: українська
у 2019/2020 навчальному році

Плани семінарських (практичних) занять
обговорено та схвалено на
засіданні кафедри філософії та політології
протокол від 23.08.2019 №16

Завідувач кафедри
Вячеслав КУЗЬМЕНКО

Конфліктологія // Плани семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни для денної форми навчання, спеціальність 262 Правоохоронна діяльність (поліцейські) № 631 від 07.09.2017/ Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. – 18с.

РОЗРОБНИК:

Шинкаренко І.О., доцент кафедри філософії та політології, кандидат психологічних наук, доцент.

Тема 1.Предмет конфліктології. Поняття і типологія конфлікту.

Семінарське заняття №1 – 2 год.

Вивченням конфліктів займалися вчені із стародавніх часів. Вони відзначали як позитивну так і негативну роль конфлікту в житті суспільства. Перші спроби раціонального осмислення природи конфлікту належать давньогрецьким філософам, але остаточно конфліктологія як наука була сформована у другій половині XX ст. У лекції розширено розуміння конфліктології, визначено мету і завдання навчального курсу, розкрито предмет і теоретичну основу науки, сформовано методи дослідження цієї галузі знань.

План семінарського заняття:

- 1.Роль, мета та завдання конфліктології у системі наукових знань.
- 2.Об'єкт, предмет і методи дослідження науки "Конфліктологія".
- 3.Історія розвитку конфліктології.

Основні терміни і поняття: конфліктологія як наука, • об'єкт конфліктології, • предмет конфліктології, • методи дослідження науки "Конфліктологія", • теоретичний фундамент науки "Конфліктологія".

Питання для обговорення:

1. Коли виникла конфліктологія як відносно самостійна теорія?
2. Дайте визначення предмету "Конфліктологія".
3. Перерахуйте основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів.
4. Наведіть визначення науки "Конфліктологія".
5. Назвіть соціально-історичні і теоретичні передумови виникнення конфліктології.
6. Перерахуйте методи конфліктології.
7. Назвіть три напрями конфліктології як науки.
8. Визначте об'єкт конфліктології, назвіть вчених з прізвищами яких пов'язано становлення конфліктології як відносно самостійної дисципліни.
9. У чому проявляється взаємозв'язок між конфліктологією та управлінськими дисциплінами? 10. Назвіть прізвища вчених, з якими пов'язано становлення конфліктології, як самостійної науки.

Тема 2. Структура конфлікту, його причини та функції.

Семінарське заняття №2 – 2 год.

Конфлікт є складним соціальним явищем, яке характеризується багатьма параметрами. Найважливіші з них: предмет конфлікту, його об'єкт, суб'єкти, конфліктна ситуація, інцидент, структура. Конфлікт можна розглядати як відносини між суб'єктами соціальної взаємодії, які характеризуються їх протиборством на основі протилежно спрямованих мотивів (потреб, інтересів, цілей, ідеалів, переконань) або суджень (думок, поглядів, оцінок тощо). У цій лекції простежимо, як розгортається конфлікт, від чого він залежить, наведемо характеристики основних функцій конфлікту.

План семінарського заняття:

1. Конфлікт як складне соціальне явище.
2. Структурна модель конфлікту.
3. Функції конфлікту.

Основні терміни і поняття: • конфліктна ситуація, • конфлікт, • об'єкт і предмет конфлікту, • суб'єкти конфлікту, • функціональний і дисфункціональний конфлікт.

Практичне заняття №2 – 4 год.

План

Завдання 1 Визначте структурні компоненти конфліктів у сфері міжособистісних стосунків із власного досвіду. Охарактеризуйте свою поведінку в них.

Завдання 2 Визначте рівень неминучості конфліктів у сфері зовнішньої політики України залежно від наявності конфліктної ситуації між нашою країною та її стратегічними партнерами.

Завдання 3 1. Проаналізуйте конструктивну і деструктивну функції одного з виробничих конфліктів, свідком якого вам довелося бути.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять: усвідомити шляхи подолання деструктивної функції виробничого конфлікту, вміти діагностувати власну поведінку під час конфлікту.

Завдання до самостійної роботи до Теми 2:

Студентам пропонується виконати методику на визначення самооцінки комплексу неповноцінності за наступною процедурою. Прочитайте кожне твердження та вкажіть рівень погодження з ним за допомогою чисел:

- 1 - цілком погоджуюсь;

2 - не зовсім погоджуюсь;

3 - не погоджуюсь.

1. Люди мене не розуміють.

2. Почуваю себе "не у своїй тарілці".

3. Я оптиміст.

4. Радіти чому завгодно нерозумно.

5. Хотів би мати такі ж здібності, як інші.

6. У мене забагато недоліків.

7. Життя прекрасне!

8. Почуваюсь непотрібним.

9. Мої вчинки незрозумілі для оточуючих.

10. Мені кажуть, що я не виправдовую сподівань.

11. У мене багато переваг.

12. Я песиміст.

13. Як кожна думаюча людина, я аналізую свою поведінку.

14. Життя — сумна річ!

15. Сміх — це здоров'я.

16. Люди мене недооцінюють.

17. Я оцінюю інших надмір суворо.

18. Після смуги невдач завжди приходить успіх.

19. Я поводжусь агресивно.

20. Буваю самотнім.

21. Люди недоброзичливі.

22. Не вірю, що можна досягти того, чого дуже хочеш.

23. Вимоги життя до мене перевищують мої можливості.

24. Напевне, кожна людина незадоволена своєю зовнішністю.

25. Коли я щось роблю або кажу, буває, мене не розуміють.

26. Я люблю людей.

27. Буває, я сумніваюсь у своїх здібностях.

28. Я задоволений собою

29. Вважаю, що до себе треба бути критичнішим, ніж до інших.

30. Вірю, що мені вистачить сил реалізувати свої життєві плани.

Перевести отримані відповіді у бали за допомогою таблиці .

Індивідуальні завдання до Теми 2:

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення конфлікту.
2. Сформулюйте необхідні і достатні умови для виникнення конфлікту.
3. Назвіть основні ознаки конфлікту.
4. У чому полягає основна відмінність конфліктної ситуації від конфлікту? Наведіть приклад.
5. Чим характеризується протиборство суб'єктів соціальної взаємодії?
6. Дайте визначення основних структурних елементів конфлікту: "суб'єкти конфлікту", "предмет конфлікту", "образ конфліктної ситуації", "мотиви конфлікту", "позиції конфліктуючих сторін".
7. Чому об'єкт конфлікту має бути неподільним у процесі виникнення спірної ситуації?
8. Визначте відмінності понять "конфліктна ситуація" та "інцидент".
9. Наведіть приклади інциденту в конфліктній ситуації із власного досвіду.
10. Назвіть позитивні і негативні функції конфлікту.
11. Дайте визначення функціонального і дисфункціонального конфлікту.
12. Як впливає культура суспільства на розвиток конфліктів?

Тема 3. Динаміка конфлікту.

Семінарське заняття №3 – 2 год.

Важливою характеристикою конфлікту є його динаміка. Оскільки конфлікт як процес часто повторюється, знання з такої сфери конфліктології допоможуть своєчасно стримати і врегулювати конфлікт на певному етапі його розвитку. У цій лекції простежується процес розгортання конфлікту, розкриваються механізми його виникнення.

План семінарського заняття:

1. Динаміка конфлікту.
2. Теорії механізмів виникнення конфліктів.
3. Трансактний аналіз конфліктів.

Основні терміни і поняття: • динаміка конфлікту, • етапи конфлікту, • фази конфлікту, • модель процесу конфлікту, • конфліктогени, • конфлікти за формулами "А", "Б", "В", • трансактний аналіз.

План

Завдання 1 Визначте природу конфлікту (тип "А", "Б", "В") в такій ситуації, сформулюйте правила його розв'язання. Спілкуючись з претендентом на вакантну посаду керівник дає обіцянку в подальшому підвищити його в посаді. Працівник жваво починає працювати, виявляє високу працездатність і добросовісність. При цьому керівництво постійно підвищує навантаження, не збільшуючи заробітної плати і не підвищуючи на посаді. Через деякий час працівник починає виявляти невдоволення. Назріває конфлікт.

Завдання 2 Провести транзактний аналіз міжособистісної взаємодії і оцінити міру його конфліктності. Алгоритм транзактного аналізу Ініціатор

Адресат Батько

Батько Дорослий

Дорослий Дитина

Дитина

Опис ролей ДИТИНА — виявляє почуття (образи, страху, провини тощо), підкоряється, вередує, виявляє безпомічність, ставить питання: "Чому я?", "За що мене покарали?", вибачається у відповідь на зауваження тощо. БАТЬКО — вимагає, оцінює (засуджує, схвалює), повчає, керує, оберігає тощо. ДОРОСЛИЙ — працює з інформацією, розмірковує, аналізує, уточнює ситуацію, розмовляє на рівних, спирається на розум, логіку тощо. 2. Виділити ініціатора та адресата. 3. Визначити, у якій ролі виступають ініціатор та адресат. 4. з'ясувати, на яку роль свого опонента спрямовані впливи кожного учасника та позначити їх взаємодії стрілочками у таблиці.

5. Зробити висновок: якщо стрілочки перетинаються під кутом 90 градусів — максимальний рівень конфліктності; якщо стрілочки паралельні — відсутність конфліктної ситуації; інші випадки — середня міра конфліктності.

Ситуація 2.1 Підприємець звертається до податкового інспектора: "На якій підставі ви наклали штраф?". Інспектор: "Давайте розберемося". І, використовуючи документи, роз'яснює причину штрафу.

Ситуація 2.2 Керівник запитує у свого заступника: "Як ви думаєте, що потрібно зробити, щоб виключити запізнення на роботу співробітників?". Замісник: "У мене є деякі міркування з цього приводу".

Ситуація 2.3 Керівник звертається до свого замісника зі словами докору: "Ви не змогли забезпечити своєчасність виконання поставленої задачі". Замісник: "Мене відволікли сімейні обставини".

Ситуація 2.4 Начальник відділу в кінці робочого дня звертається до співробітника з проханням залишитися після роботи для складання термінового звіту. Співробітник відмовляється, посилаючись на втому і на те, що робочий день вже закінчився.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять: розрізняти конфліктогени та ескалацію конфліктів, визначати основні етапи процесу конфлікту усвідомити механізми виникнення та способи розв'язання конфліктів.

Завдання для самостійної роботи до Теми 3:

Завдання 1

Вступаючи у спілкування в реальних життєвих ситуаціях, намагайтеся визначати позиції своїх партнерів. Спробуйте проекспериментувати з власною позицією, кожен раз спостерігаючи й аналізуючи наслідки її зміни. Які конкретно транзактні комбінації ведуть до загострення ситуації, а які - до конструктивного спілкування?

Завдання 2

Проаналізуйте звичні транзакції членів вашої сім'ї, друзів, колег. З ким вам легше й приємніше спілкуватися: з Батьками, Дітьми чи Дорослими? Як ви думаєте, чому? Чи є у вас "найулюбленіша" позиція? Чи змінюєте ви свою транзакцію залежно від ситуації? Чи потрібно узгоджувати свою позицію з позицією партнерів?

Індивідуальні завдання до Теми 3

1. У чому полягає суть динаміки конфлікту?
2. Назвіть основні етапи процесу конфлікту.
3. Побудуйте графік процесу конфлікту за його фазами.
4. Дайте визначення конфліктогенів.
5. У чому полягає сутність закону ескалації конфліктогенів?
6. Визначте механізм виникнення та способи розв'язання конфлікту за формулою "А".
7. Визначте механізм виникнення та способи розв'язання конфлікту за формулою "Б".
8. Визначте механізм виникнення та способи розв'язання конфлікту за формулою "В".
9. Що таке трансакція? Наведіть алгоритм трансактного аналізу.

Тема 4. Особистісний та міжособистісний конфлікти.

Семінарське заняття №4 – 2 год.

Поява конфлікту, як правило, пов'язана з психологічними особливостями особистості, інтересами та потребами, що зачіпаються, а також мотивами діяльності людини. В основі багатьох конфліктів лежить неможливість особистості реалізувати значущі для неї мету, потреби, інтереси. Навчальний матеріал цієї лекції допоможе слухачам визначити ці залежності і з'ясувати психологічну структуру індивіда, яка є приводом багатьох конфліктів.

План семінарського заняття:

1. Психологічні особливості особистості, які впливають на виникнення конфліктів.
2. Теорія "соціальних ролей" у визначенні причин виникнення конфліктів.
3. Поведінка індивіда в умовах конкуренції.

Основні терміни і поняття: екстраверсія, інтроверсія, темперамент, потреби, інтерес, мотив, роль, конкуренція.

Практичне заняття №4 – 4 год.

План

Завдання 1

Проаналізуйте психологічну структуру суб'єктів конфлікту. У родині Петренка виросла дочка Марія, разом з нею - і цілий ряд проблем. Вона вчиться в університеті, віддає багато часу заняттям, втомлюється. Батьки вважають, що дівчині на канікулах треба було б відпочити, з'їздити до пансіонату чи в будинок відпочинку, купують путівки для спільних (з ними) поїздок. Батьки знають, що Марія любить подорожувати, але почала постійно відмовлятися, хоч раніше їздила із задоволенням. Останнім часом вона намагається залишитися вдома або піти куди-небудь з друзями, але не з сім'єю. Батьки ображаються. Але не знають, що робити.

Завдання 2

Визначте потреби особистості, які вона бажає реалізувати. У перукарні постійна клієнтка Смирнова робить зачіску у майстра Іваненко. З часом клієнтка вирішила змінити майстра і перейшла до майстра Дмитренка, яка працює у цю саму зміну. Іваненко і Смирнова живуть в одному під'їзді і завжди віталися та розмовляли при зустрічах. Після переходу клієнтки до іншого майстра Іваненко перестала помічати Смирнову, не вітається з нею ні в перукарні, ні у дворі будинку.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:
визначати основні компоненти психологічної структури особистості, що є рушійною силою, що визначає поведінку особи, усвідомити соціальну роль особистості та поняття «конфліктна особистість», визначити дію психологічних механізмів «захисту» особистості.

Завдання для самостійної за Темою 4:

Тест “Ієрархія потреб особистості за Л. Маслоу” Студентам пропонується відповісти на 20 запитань тексту, які мають сім варіантів відповідей. Необхідно обрати і записати у порожніх клітинах один із найбільш підходящих варіантів відповідей, який характеризує особисту поведінку або відношення до певної події, явища чи процесу.

Питання тесту

1. Заробітну плату звичайно підвищують тому, хто добре виконує роботу.
2. Детальне описання виконуваної роботи корисне, оскільки працівник точно знає, чого від нього чекають.
3. Працівникам необхідно періодично нагадувати, що від їхньої праці залежить конкурентноздатність організації.
4. Керівник повинен звертати більше уваги на збереження фізичного стану працівників.
5. Керівник повинен витратити багато зусиль для створення сприятливої, дружньої виробничої атмосфери серед підлеглих.
6. Індивідуальна здатність до якіснішого виконання роботи має велике значення для працівника.
7. Знеособлена відповідальність часто призводить до притуплення її сприйняття працівником.
8. Працівники хочуть вірити, що їхній професіоналізм і знання згодяться в роботі.
9. Для закріплення працівників на підприємстві важливим фактором є виплата вихідної допомоги при звільненні на страхові програми.
10. Майже кожену роботу можна зробити більш вмотивованою і цікавою.
11. Багато робітників не готові визнати перевагу іншого в тому, що вони роблять.
12. Керівник може продемонструвати значний інтерес до вправ співробітників шляхом організації дозвілля поза роботою.
13. Гордість за роботу – суттєва винагорода для виконавця.
14. Працівники хочуть вважати себе кращими в тому, що стосується виконуваної роботи.

15. Взаємовідносини у неформальних групах – необхідна умова гарної працездатності колективу.

16. Персональне стимулювання за допомогою премій поліпшує якість виконуваної роботи.

17. Можливість спілкуватися з вищим керівництвом багато значить для працівника.

18. Працівники зацікавлені в мінімальному контролі при складанні програми роботи та її реалізації.

19. Безпека праці важлива для працівника.

20. На думку працівників наявність хорошого обладнання – необхідна умова успішної роботи.

Відповівши на запитання, студенти за допомогою ключа підраховують алгебраїчну суму балів за видами потреб відповідно до табл. і визначають характер структури потреб своєї особистості.

Індивідуальні завдання до Теми 4

Питання для обговорення:

1. Визначте компоненти психологічної структури особистості.
2. Визначте зміст понять "екстраверсія" і "інтроверсія".
3. У чому полягає взаємозв'язок понять "потреби", "мотиви", "інтереси"?
4. Як може вплинути на поведінку особистості і на виникнення конфлікту її нереалізована потреба у самоповазі?
5. Чому люди намагаються реалізувати свої інтереси?
6. Що є рушійною силою, яка визначає поведінку індивіда?
7. У чому полягає практичний зміст поняття "Я-концепція"?
8. Наведіть приклади реалізації "Я-концепції" в управлінні організацією
9. Наведіть приклади конфліктних ситуацій, які виникають через дію психологічних механізмів захисту особистості.
10. Схарактеризуйте соціальні ролі особистості.
11. У чому полягає взаємозв'язок понять "конкуренція" і "конфлікт"?
12. Як може бути використана конкуренція між співробітниками для підвищення ефективності діяльності підрозділу, в якому вони працюють?

Тема 5. Конфлікт в організації.

Семінарське заняття №5 – 2 год.

Ця тема є однією з найважливіших у структурі курсу, оскільки озброює слухачів знаннями з ефективного управління конфліктами у практичній діяльності. Мета лекції - сформуванню систему знань щодо ефективного впливу на конфліктну ситуацію через прийняття науково обґрунтованих рішень.

План семінарського заняття

1. Сутність управління конфліктом та його діагностика.
2. Зміст процесу управління конфліктами.
3. Управлінські рішення в конфліктних ситуаціях.

Основні терміни і поняття: • управління конфліктом, • діагностика конфлікту, • картографічний аналіз природи конфлікту, • прогнозування конфлікту, • попередження конфлікту, • стимулювання конфлікту, • регулювання конфлікту, • модель прийняття науково обґрунтованого рішення з управління конфліктом.

Практичне заняття №5 – 4 год.

План

Завдання 1

Тест “Психологічний кліматичний круг”

У пропонуваній нижче таблиці прочитайте твердження зліва, потім справа і після цього знаком «X» в порожніх клітинках поставте ту оцінку, яка, на Вашу думку, найбільше характеризує настрій і активність у Вашій групі. Оцінки означають: +3 - властивість проявляється в колективі завжди (твердження зліва); +2 - властивість проявляється в більшості випадків; + 1 - властивість проявляється іноді; 0 - ні ця, ні протилежна властивість (справа) не проявляється або проявляється не досить чітко, або однаковою мірою проявляється і та і інша; -1 - властивість проявляється досить помітно (твердження справа); -2 - властивість проявляється в більшості випадків; -3 - властивість проявляється завжди.

Завдання 2

Ділова гра «Хто Ви: «капітан», «кермовий», «пасажир»?», визначте, яку «роль» Ви відіграєте у цьому житті.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:

сумісна безконфліктна робота в колективі, попередження конфліктних ситуацій, роль керівника в уникненні конфліктних ситуацій.

Завдання для самостійної за Темою 5

1. Постановка завдання. Визначається мета і завдання дослідження: виявлення неформального лідера, розподіл роботи в

У колективі існує напруженість, незадоволення у відносинах, неспокій

У колективі преважають активні доброзичливі стосунки

У колективі незадоволеність і зневіра

У колективі пасивність, благодущність, умиротворенні

підгрупі, призначення нового керівника, формування працівників для виконання конкретних завдань тощо. 2. Вибір об'єкта вимірювання: група в цілому, окремі підгрупи. 3. Визначення процедури проведення дослідження: 3.1 .Непараметрична процедура - кожен працівник відповідає на питання картки без обмеження кількості виборів. Якщо в групі, наприклад, 10 осіб, то кожен оцінює 9 своїх колег, тобто теоретично максимальна кількість виборів дорівнює 9. Якщо група нараховує понад 10 осіб, то кількість виборів стає занадто великою, необхідне комп'ютерне оброблення результатів. Ця процедура має такі недоліки: 1) відсутня повна анонімність, оскільки інакше не можна підвести загальні підсумки, сама постановка питання часто сприймається болісно в колективах і може створити конфліктну ситуацію; 2) з'являється велика вірогідність випадкового вибору: вибирають усіх або відхиляють; 3) можуть давати свідомо неправильні відповіді, прикриваючись лояльністю до оточуючих і до експериментатора.

Індивідуальні завдання до Теми 5

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття "Управління конфліктом".
2. З якою метою проводиться діагностика конфлікту перед початком вироблення рішення?
3. Побудуйте схему діагностики конфлікту.
4. У чому полягає картографічний аналіз конфліктів?
5. Наведіть види діяльності з управління конфліктами і розкрийте їх зміст.
6. Назвіть відмінності понять "прогнозування конфлікту" і "попередження конфлікту".
7. Назвіть етапи регулювання конфлікту.
8. Наведіть технології регулювання конфліктів і розкрийте їх зміст.
9. Визначте зміст етапів моделі прийняття науково обґрунтованого рішення з управління конфліктом.
10. З яких етапів складається алгоритм діяльності керівника в процесі управління конфліктом?

Тема 6. Міжгруповий конфлікт.

Семінарське заняття №6 – 2 год.

Людина завжди потребує спілкування із собі подібними. Більшість із нас активно шукають взаємодії з іншими людьми, що зумовлює створення груп, колективів та організацій. У таких соціальних системах особистість поводить себе інакше ніж по відношенню до самого себе. При цьому міжособистісні відносини об'єктивно сприяють збільшенню рівня конфліктності. У цій лекції з'ясуємо вплив групи на індивіда, визначимо фактори, які впливають на виникнення конфліктів в організації, ознайомимося з механізмами управління конфліктною взаємодією та методами визначення згуртованості в колективах.

План семінарського заняття:

1. Групи та їх вплив на виникнення конфліктів.
2. Конфлікти при формуванні колективів.
3. Методи визначення соціально-психологічного клімату в колективі.

Основні терміни і поняття: • група, • колектив, • конформізм, • груповий егоїзм, • групові норми, • соціально-психологічний клімат колективу.

Практичне заняття №6 – 4 год.

План**Завдання 1**

1. Працівники одного з цехів підприємства неодноразово заявляли керівництву про незадовільні умови праці, висловлювали побоювання за своє здоров'я (в цеху не зосереджується належна увага на забезпеченні безпеки праці). Їм уже більше трьох місяців не виплачували заробітну плату. Два дні тому з одним із працівників на виробництві стався нещасний випадок. У працівників увірвався терпець. Вони відмовилися від роботи і запросили на збори керівництво підприємства.

Завдання 2

Запровадження нових технологій у виробничий процес підприємства призвело до того, що на думку головного технолога, існування однієї з дільниць складального цеху стало недоцільним. На одній із нарад головний інженер висунув ідею про злиття цієї дільниці з іншою, суміжною по технологічній лінії. Пропозиція головного інженера викликала опір збоку начальника цеху і начальника дільниці, що підлягає реорганізації.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:

толерантність у відносинах, вміння домовлятися в конфліктних ситуаціях, конформність в групі.

Завдання для самостійної за Темою 6**Завдання 1**

Чоловік приходить додому пізніше ніж звичайно. Сьогодні він закінчив чергову "ліву" роботу і отримав за неї гроші. Він у хорошому настрої і трохи напідпитку. Дружина стомилася і ображена на чоловіка. Виникає конфлікт. Дружина обвинувачує чоловіка в тому, що він зовсім не думає про сім'ю, що у нього своє особисте життя, а вона за своїми сімейними турботами нічого хорошого в цьому житті не бачить. Чоловік виправдовує свої часті затримки на роботі тим, що намагається заробляти більше грошей саме для сім'ї. Взаємні звинувачення набувають емоційного забарвлення.

Завдання 2

Ваш безпосередній керівник, обминаючи Вас, дає термінове завдання Вашому підлеглому, який уже виконує інше відповідальне завдання. Ви і Ваш керівник вважаєте свої завдання невідкладними.

Індивідуальні завдання до Теми 6

1. Як саме внутрішнє і зовнішнє середовище може впливати на процес виникнення конфліктів в організації?
2. Назвіть основні типи конфліктів в організації.
3. Дайте характеристику позиційних, ресурсних і динамічних конфліктів в організації.
4. Визначте зміст структурних та інноваційних конфліктів.
5. У чому полягає методика оцінювання конфліктності організації на основі визначення інтегрального показника соціальної напруженості?

Тема 7.Профілактика конфлікту.

Семінарське заняття №7 – 2 год.

Конфліктологи відзначають, що профілактика конфліктів - найбільш оптимальний (з погляду ефективності) засіб запобігання їм. У цій темі розглянемо основні складові формування системи профілактичних заходів у процесі виробничої діяльності та організації власної поведінки; ознайомимось із сучасними напрямками профілактики конфліктів в організаціях.

План семінарського заняття:

1. Профілактика конфліктів: сутність, підходи і напрями.
2. Профілактика конфліктів за стратегією управління персоналом.
3. Управління компетенцією працівників як напрям профілактики конфліктів.
4. Управління поведінкою особистості з метою запобігання конфліктом.

Основні терміни і поняття: • профілактика конфліктів, • компетенція, • стратегія управління персоналом, • управління компетенцією, • управління поведінкою.

Практичне заняття №7 – 4 год.

План

Завдання 1

Виконайте тест на визначення самооцінки конфліктності за наступною процедурою: виберіть до кожного твердження один із трьох варіантів відповіді. Якщо жоден з варіантів не підходить, то при підрахунку це твердження отримує 2 бали.

1. Уявіть, що в громадському транспорті починається суперечка. Що ви застосуєте? а) уникаю втручання у суперечку; б) я можу втрутитися, встати на бік потерпілого, того, хто правий; в) завжди втручаюсь і до кінця відстоюю свою точку зору.
2. На зборах ви критикуєте керівництво за допущені помилки? а) завжди; б) так, але залежно від мого особистого ставлення до керівника; в) ні.

3. Ваш безпосередній начальник повідомляє свій план роботи, який вам здається нераціональним. Чи запропонуєте ви свій план, який здається вам кращим? а) якщо друзі мене підтримують, тоді так; б)авжеж, я запропоную свій план; в)боюся, що за це мене можуть позбавити премії.
4. Чи любити ви сперечатися зі своїми колегами, друзями? а)тільки з тими, хто не ображається і коли суперечки не псують наші відносини; б)так, але за принциповим, важливим питанням; в)я сперечаюсь зі всіма і з будь-якого приводу.
5. Хтось намагається обійти вас у черзі. Ваша реакція? а) думаю, що я не гірше за нього, теж спробую обійти чергу; б) обурююсь, але про себе; в) відверто висловлюю своє незадоволення.
6. Уявіть, що розглядається проект, у якому є сміливі ідеї, але є й помилки. Ви знаєте, що від вашої думки буде залежати доля цієї роботи. Як ви вчините? а)висловлюсь і про позитивні, і про негативні сторони цього проекту; б)відзначу позитивні сторони проекту і запропоную надати автору можливість продовжити його розробку; в)почну критикувати: щоб бути новатором, не можна допускати помилок.
7. Уявіть, що теща (мати) говорить вам про необхідність економії та бережливості, про ваше марнотратство, а сама те й робить, що купує дорогі старовинні речі. Вона хоче знати вашу думку про свою останню купівлю. Що ви їй скажете? а) схвалюю купівлю, якщо вона принесла їй задоволення; б)у цієї речі немає художньої цінності; в)постійно сварюся, сперечаюся з нею через це.
8. У парку ви зустріли дітей, які курять. Як ви реагуєте? а)роблю їм зауваження; б)думаю: навіщо псувати собі настрій через чужих, погано вихованих дітей; в)якщо б це було не в громадському місці, то я б їм показав.
9. У ресторані ви помічаєте, що офіціант обрахував вас: а) у такому разі я не дам йому чайових, хоча й збирався це зробити; б)попрошу, щоб він ще раз, у моїй присутності, склав рахунок; в)скажу йому все, що про нього думаю.
10. Ви у будинку відпочинку. Адміністратор займається сторонніми справами, сам розважається, замість того щоб виконувати свої обов'язки: стежити за прибиранням у кімнатах, складанням меню... Це вас обурює? а)я знаходжу засіб пожалітися на нього, нехай його покарають, або навіть звільнять з роботи; б)так, але якщо я навіть і висловлю свої претензії, навряд чи це щось змінить; в)прискіплюся до обслуговуючого персоналу — кухаря, прибиральниці або зриваю свій гнів на оточуючих.
11. Ви сперечаєтесь зі своїм молодшим братом і переконуєтесь, що він правий. Чи визнаєте ви свою помилку? а)ні; б) так, визнаю; в)постараюсь примирити наші погляди.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:

вміти долати суперечності в колективі, визнавати свою провину, створювати позитивний мікроклімат в колективі, вміти сумісно працювати та знаходити компроміс.

Завдання для самостійної за Темою 7

1. Підготувати ситуативні задачі за темою «Профілактика конфлікту».
2. Підготувати есе за темою «Медіація».

Індивідуальні завдання до Теми 7

Питання для обговорення:

1. Назвіть два основні підходи у профілактиці конфліктів.
2. Сформулюйте основні напрями профілактики конфліктів в організації.
3. Визначте зміст профілактики конфліктів за стратегією управління персоналом.
4. Викладіть зміст та складові компоненти компетенції.
5. Визначте напрями управління компетенцією на рівні організації та на рівні особистості.

ТЕМА 8. Особливості застосування силових методів у вирішенні конфліктних ситуацій

Семінарське заняття №8 – 2 год.

План

1. Варіанти розвитку ситуацій і кримінальних подій.
2. Напрямки розвитку побутового конфлікту.
3. Негативні наслідки активних дій з боку конфліктуючих.

Основні терміни і поняття: криміногенна ситуація, конфліктуючі сторони, неадекватні рефлексії, агресія, силові методи.

Практичне заняття №8 – 2 год.

1. Опишіть конфліктну ситуацію. Проаналізуйте конфліктну ситуацію, використовуючи загальну схему рішення конфлікту. Запропонуйте шляхи виходу з конфліктної ситуації.
2. За допомогою методики «НАСКІЛЬКИ ВИ КОНФЛІКТНИ?» з'ясуйте свій рівень конфліктності.
3. За допомогою методики «ОПИТУВАННЯ ТОМАСА-КІЛМЕННА» визначте, характерні особисто для вас, особливості поведінки в конфліктній ситуації.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:

вміти використовувати методику само посередництва в конфліктах типу «сутичка», оволодіти мистецтвом медіації, вміти застосовувати діалог, як основний процес.

Завдання для самостійної за Темою 8

1. Підготувати реферати за темами «Види конфліктних ситуацій в ОВС», «Внутрішньосистемні конфлікти в Національній Поліції», «Правоохоронна система держави та місце в ній Національної Поліції»
2. Скласти ситуаційні задачі за темою «кримінальні конфлікти в сфері службової діяльності Національної Поліції».

Індивідуальні завдання до Теми 8

1. Які гарантії правового статусу особистості?
2. З яких елементів складається механізм подолання юридичних конфліктів?
3. У яких випадках конфліктів працівник поліції має право застосовувати фізичну силу?
4. Як співвідносяться поняття «кримінальний конфлікт» та «злочин»?

ТЕМА 9 Заходи вирішення конфліктів в органах внутрішніх справ.

Практичне заняття № 9 – 4 год.

План

1. Юридичні конфлікти, що долається за допомогою підрозділів поліції превентивної діяльності.
2. Права працівників поліції, щодо подолання кримінальних конфліктів.
3. Механізми подолання юридичних конфліктів.
4. Соціально-побутові конфлікти та заходи їх вирішення.

Уміння та навички, які мають бути напрацьовані під час занять:

вміти розрізняти специфіку розвитку кримінальних конфліктів та шляхи їх подолання, локалізацію конфлікту та забезпечення перемов, володіти знаннями з конфліктології у сфері профілактики злочинів.

Завдання для самостійної за Темою 9

1. Підготувати есе за темами: «Юридичні гарантії захисту правового статусу особистості в процесі подолання юридичного конфлікту», «Юридичні конфлікти в сфері службової діяльності Національної Поліції».
2. Скласти ситуативні завдання з особливостей спілкування з людиною, яка сердиться.

Індивідуальні завдання до Теми 9

1. Які шляхи подолання конфліктної напруги?
2. Психічні стани конфліктуючих сторін та працівників Національної Поліції.
3. Перелік спільних заходів до плану попередження конфліктів в місті, районі.
4. Самопосередництво в конфліктах: висловлювання і діалог.